

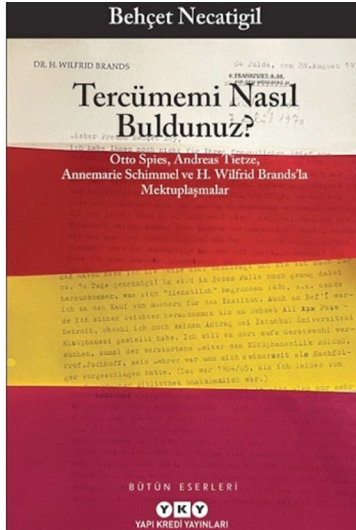
folk/ed. Derg, 2022; 28(3)-111. Sayı/Issue -Yaz /Summer

Kitap Tanıtımı / Book Review

Tercümemi Nasıl Buldunuz? Otto Spies, Andreas Tietze, Annemarie Schimmel ve H. Wilfrid Brands'la Mektuplaşmalar, Hazırlayan: Senad Demirhan, Behçet Necatigil (2022). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ISBN 978-975-08-5184-1, 321 sayfa.

Mehmet Aydın*

Prof. Dr. Mehmet Aydın. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. mehmeta@omu.edu.tr. ORCID 0000-0001-2345-6789

Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* adlı birçok baskısı yapılan eserinde kendi biyografisi şöyle başlar: “Günümüz şairlerinden, doğ. 1916 İstanbul. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu’nu bitirdi (1940), Kars Lisesi’nde başladığı edebiyat öğretmenliğini İstanbul Eğitim Enstitüsü’nde (1960 ekim 1970) sona erdirdi.” Ancak Necatigil yalnızca şair değildir. Necatigil aynı zamanda önemli bir çevirmen, sözlükçü, radyo oyunları yazarı ve bir düzyazı ustasıdır. 1979 yılı 13 Aralıkta aramızda ayrılmış olmasına rağmen bir şiirinde söylediği gibi parantez onun için kapanmamıştır. Ölümünden bugüne yazdıkları yayımlanmaya devam ettiği gibi Necatigil’den arta kalan ve yayımlanamayan başka kitapların da olduğunu mektuplardan takip etmek mümkün.

Tercümemi Nasıl Buldunuz? Otto Spies, Andreas Tietze, Annemarie Schimmel ve H. Wilfrid Brands’la Mektuplaşmalar Behçet Necatigil arşivinin değerlendirilmesinin sonucu olarak görülebilir. Bu kitapta şairin hikâyecisi kızı Ayşe Sarısayın’ın ifadesine göre Behçet Necatigil’in Alman akademisyenler Otto Spies, Annemarie Schimmel, Horst Wilfrid Brands ve Avusturyalı Türkolog Andreas Tietze’yle 1940’lı yıllardan başlayarak 1970’lerin ortasına dek devam eden mektuplaşmaları bir araya getirilmiştir. Mektupların sırası Otto Spies, Andreas Tietze, Annemarie Schimmel, Horst Wilfrid Brands şeklindedir ve bu isimlerle mektuplaşmalar kitabının adı konan dört bölümünü oluşturmaktadır.

Behçet Necatigil’in Otto Spies ile gayet mesafeli bir ilişkisi olduğu mektuplaşmalara da yansımıştır. Otto Spies ile Necatigil’in yazışmaları 1941 yılında başlamış ve Otto Spies’in 1941 yılında yazdığı iki, 1942’de yazdığı iki ve 1943’de yazdığı ikişer mektubun ardından 1947 yılına kadar meşum savaş yüzünden yazışmalar kesintiye uğramıştır. Otto Spies’in Necatigil’e yazdığı mektupların sayısı 17, Necatigil’in Spies’e yazdığı kitapta yer alan mektuplarının sayısı ise sadece beştir. Bu konuda görünüş olarak bir müteakabiliyet yoktur; belki Necatigil de Otto Spies kadar mektup yazmıştır. Bununla ilgili göndermeleri Spies’in mektuplarında bulmak mümkündür. Spies’in 3.10 941 tarihli Breslau’dan yazdığı mektupta “*Sayın Bay Behçet, 18 Eylül tarihli mektubunuza çok sevindim. Genç Neslin En Güzel Hikâyeleri ile Sait Faik’in Şahmerdan kitapları da geldi.*” (s. 16). Necatigil’in 18 Eylül 1942’de yazdığı mektup şairin yazdığı diğer bazı mektuplar gibi *Tercümemi Nasıl Buldunuz?* adlı kitapta arşivde bulunmadığı için yer almamıştır. Necatigil’in eserine önsöz yazan Ayşe Sarısayın bunu şöyle açıklamıştır: “*Schimmel ve Brands’la olan yazışmalar arşivde eksiksiz bulunurken, Spies ve Tietze mektuplaşmalarında özellikle ilk yıllarda Necatigil’in bazı mektuplarına ulaşamaması, daktiloda yazdığı her metnin bir kopyasını saklayan şairin, bu mektupları henüz daktilosunun olmadığı yıllarda el yazısıyla yazdığını düşündürüyor.*” (s. 7). Bu açıklama kandırıcı. Belki Necatigil’in mektuplarındaki eksiklik Spies ve Tietze’nin arşivinde şairin yazdığı mektuplar saklanmışsa, zor da olsa ulaşıp giderilebilirdi. Eseri hazırlayanların da benim düşünebildiğim çözümü düşünmemiş olabilecekleri söylenemez.

Başka yazışmalarda da böyle sorunlardan söz edilebilir. *Sir Gerard Clauson’un Mektupları / The Correspondence of Sir Gerard Clauson* adıyla Ali Suat Ürgüplü tarafından 2016 yılında yayına hazırlanan eserde Rus Türkolog Leonid Potapov’la İngiliz diplomat ve Türkolog Sir Gerard Clauson Türklük bilimin temel meseleleriyle ve etimoloji sorunları ile ilgili olarak yazışmaktadır. Sir Gerard Clauson’un mektuplarının tamamına bunları Leonid

Potapov arşivlediği için ulaşılabilmüş, Leonid Potapov'un mektuplarının ancak bir kısmına ulaşılabilmektedir. Eksiklere rağmen bu mektupların yayınlanmış olması Türklük araştırmalarına anlamlı bir katkı olarak görülmelidir.

Otto Spies ile Behçet Necatigil'in yazışmalarının odağında Almanya'da ve Türkiye'de çıkan yeni kitaplar, dergiler ve tercüme sorunlarıyla iki dil ve kültür arasındaki ilişkiler var. Bir yandan da Otto Spies bazen Türk yazarları ile ilgili kısa değerlendirmeler de yapıyor: "Son zamanlarda modern Türk edebiyatıyla ilgili epey kitap okudum. Fakat Sait Faik'i çok iyi bulmuyorum, Sabahattin Ali'yi daha çok beğeniyorum" (s. 17).

Türkolog Otto Spies Almanya'da çıkan ulaşabildiği ve şairin ilgisini çeken veya doğrudan doğruya talep ettiği kitapları Necatigil'e yollarken Necatigil de ona Türkiye'de yeni çıkan kitapları gönderir. Bunların bir kısmı Otto Spies'in çalıştığı alana uygun olarak Necatigil'den talep ettiği kitaplardır. Necatigil'in Spies'e gönderdiği bazı kitaplar şunlardır: *Genç Neslin En Güzel Hikâyeleri*, Sait Faik'in *Şahmerdan'ı* (1941), *Halk Kitapları*, Bekir Sıtkı *Herkes Kendi Hayatını Yaşar*, *Sinekli Bakkal* ve Halide Edip biyografisi, *Telli Kavak* yazarının iki kitabı (1942). Necatigil, Spies'e en çok kitabı 19.3.951 tarihli mektubunu yazdığı tarihte gönderdiğini belirtmiştir: 1. Sait Faik: *Lüzumsuz Adam*, 2. S. Faik: *Mahalle Kahvesi*, 3. S. Faik: *Sarmış*, 4. S. Faik: *Havada Bulut*, 5. Orhan Kemal: *Ekmek Kavgası*, 6. Bekir Sıtkı: *Yataklı Vagon Yolcusu*, 7. Umran Nazif: *Yaşamak İçin*, 8. Samet Ağaoğlu, *Zürriyet*, 9. İlhan Tarus: *Apartman*, 10. Oktay Akbal: *Aşksız İnsanlar*, 11. Tarık Buğra: *Oğlumuz*. Yine Necatigil 1951'de iki kitap daha gönderdiğini Spies'e ilemiştir: 1. M. Makal, *Bizim Köy*, 2. S. Kocagöz, *Sığınak*.

18.11.1963'te yazdığı mektupta Spies, Necatigil'in yolladığı kitaplar için teşekkür etmiştir: "Sayın Bay Necatigil! Gönderdiğiniz kitaplar için pek çok teşekkür ederim. Uzun bir süre önce Borchert'ten *Fener, Gece ve Yıldızlar* tercümenizi yollamıştınız. Kitapta bir tarafta metinlerin aslı, diğer tarafta da tercümeleri bulunduğu için tercümeyle aslımı karşılaştırmak mümkün oluyor. Tercümelemeniz gerçekten başarılı. Birkaç hafta önce *Yaz Dönemi* adlı kitabınızı da aldım. Şiirlerinizi hafta sonunda büyük bir ilgi ve zevkle okudum. Tekrar çok teşekkür ederim" (s. 28).

Necatigil'in, Spies'e *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ile *Eski Toprak'ı* gönderdiği Spies'in 4. 4. 1966 tarihli mektubundan anlaşılıyor (s. 29). Elbette Spies de Necatigil'e şairin ilgisine uygun olarak birçok kitap göndermiştir. Mektupları okuyanlar bunları görebilir. Eserin sonunda eser ve yazar adları dizini olsaydı hızlıca göz gezdirmek isteyenler okurlar için çok yararlı olabilirdi.

Otto Spies Bonn'dan yazdığı 11.8.1975 tarihli mektubunda Sultan Yıldırım Bayezid döneminde yaşayan İshak İbn Murad'ın *Edviye-i Müfrefe* isimli kitabının yayımlanması ve tercümesi işiyle uğraşacağını yazmıştır (s. 35). Spies, 12.1.1976'da Necatigil'e son bir mektup daha yazmıştır.

Şairin yazıştığı ikinci kişi Andreas Tietze'dir. Kitapta Andreas Tietze'nin 28, Behçet Necatigil'in ise yalnızca dört mektubu yer alıyor. Andreas Tietze, İtalya'da doktora yaptıktan sonra 1937'de İstanbul'a yerleşmiş, 1958 yılına kadar İstanbul Üniversitesi'nde dersler ver-

miştir (s. 38). Andreas Tietze *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* projesine başlayıp bu projeyi tamamlayamadan 22.12. 2009 tarihinde aramızdan ayrılan Avusturyalı Türkologdur. (Eserde kendisiyle ilgili kısa biyografide Tietze'nin ölüm tarihi 2003 olarak kaydedilmiştir, bu bilginin yeni baskılarda düzeltilmesi uygun olur). Onun başladığı *köken bilgisi sözlüğü projesi* Semih Tezcan (öl. 14 Eylül 2017), Emine Yılmaz ve Nurettin Demir'in çabalarıyla tamamlanmış ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından 10 cilt olarak yayımlanmıştır. Sözlüğün Emine Yılmaz ve Nurettin Demir'in editörlüğünde gözden geçirilmiş, genişletilmiş ikinci baskısı 8 cilt olarak 2021 yılında yine TÜBA tarafından yapılmıştır.

Andreas Tietze, Necatigil'e İstanbul'dan (Kumkapı), Wien'den (Viyana), Zürih'ten, Paris'ten, Londra'dan, New York City'den Chicago'dan, Urbana'dan ve Los Angeles'tan mektuplar yazmıştır. Behçet Necatigil ile Andreas Tietze iki dost olarak yazışmışlar ve birbirlerine "*Azizim, Behçetçiğim, azizim, Behçetçiğim kardeşim, Sevgili Behçet, Behçetçiğim, Aziz dostum, Kardeşim, Aziz dostum Andreas, Aziz dostum Behçet vb.*" hitap etmişlerdir. Andreas Tietze ile Behçet Necatigil'in yazışmalarından onların ailece de tanıştıklarını ve birbirlerine gidip geldiklerini, bazı metinlerin çevirisi üzerine birlikte çalıştıklarını öğreniyoruz. Necatigil, Tietze İstanbul'dan ayrıldıktan sonra onun İstanbul'daki başka birtakım işleri yanında evinin kiralarını yatırma işini üstlenmiştir.

Ayrıca Rilke'nin *Malte Laurids Brigge'nin Notları* (İstanbul 1948: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları) Andreas Tietze ile Behçet Necatigil'in ortak çevirisi olarak yayımlanmıştır (s. 40). 2006'dan sonra eserin Can Yayınlarından çıkan baskılarından Andreas Tietze'nin adı çıkarılmıştır. Bunun sebebini yanılmıyorsam, Samsun'a gelişlerinin birinde Necatigil'in öğrencisi şair Hilmi Yavuz'a sormuştum. O da eserin çevirisinin tamamıyla Necatigil'e ait olduğunu, Tietze'nin katkısının çok az olduğunu, dolayısıyla eserden Tietze'nin adının çıkarılmasının olağan karşılanması gerektiğini söylemişti.

Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* romanını okuyan Tietze, Necatigil'den bu romandan 3 tane daha istemektedir: "*Tercüme için kitap isteyen arkadaşlara Almanya'ya, Amerika'ya ve Hollanda'ya birer tane yollayayım.*" (s. 47). Çevrildiyse, *Bizim Köy* Türkiye'yi Almanya'da, Amerika'da ve Hollanda'da nasıl temsil etmiştir?

Tietze 21.7.1948 tarihli mektubu Paris'ten yazmış ve oradaki kendisi gibi *Müsteşrikler Kongresi* ile kongreye katılmak üzere Paris'e giden Necatigil'in İstanbul Üniversitesi'nden sınıf arkadaşı Ahmet Ateş'ten söz etmiştir (43). Mektuplarından Ahmet Ateş gibi edebiyat tarihçisi Fahir İz'in de Necatigil'in sınıf arkadaşı olduğunu öğreniyoruz (s. 45).

Necatigil, Tietze dolayısıyla *Evlilya Çelebi Seyahatnamesi*'ne yönelmiştir. Behçet Necatigil'in *Evlilya Çelebi* adlı radyo oyununa sunuş yazar Semih Tezcan, şairin oyununun *Evlilya Çelebi Seyahatnâmesi* ile ilişkisini ele almış, Necatigil'in eserinin Seyahatnâme'nin özünü yansıttığını belirtmiştir. (bk. Behçet Necatigil, *Evlilya Çelebi*, Semih Tezcan'ın sunuşuyla, İstanbul 2015: Everest Yayınları).

Annemarie Schimmel ile Behçet Necatigil 1951 yılında yazışmaya başlıyorlar ve 1964'te ikili arasındaki mektuplaşmalar sona eriyor. Kitapta Schimmel'in 26 mektubuna, Necatigil 19 mektupla karşılık veriyor.

Annemarie Schimmel 1952 yılında ilk kez İstanbul'a gelebilme şansı bulduğunda kendisini karşılayanlar arasında Behçet Necatigil de var. Necatigil, ailesinin Schimmel'i ağırladığını Horst Wilfrid Brands'ın 3 Haziran 1952 tarihli mektubundan öğreniyoruz: "*Frl. Schimmel bir süre önce Türkiye'den döndü, güzel ülkenize yaptığı seyahati, siz ve eşiniz tarafından samimiyetle ağırklanmasını uzun uzun anlattı. Benim de günün birinde aynı seyahati yapma, belki meslekî bir vesileyle oraya gelme umudum var.*" (s. 184).

Necatigil'e mektuplarının bir kısmında Schimmel Türkiye'deki dostlarının kendisine verdiği Cemile adını kullanıyor. Ayrıca yine mektuplardan Annemarie Schimmel'in Cemile Kıratlı imzasıyla Türkiye'deki bazı dergilerde birkaç yazısının yayımlanmış olduğunu da öğrenebiliyoruz.

Necatigil, İzzet Geyve adıyla *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, "*Lyrik Des Ostens Almanca bir doğu şiiri antolojisi*" (Kitaplar-Tenkit) Mart 1953, C. II, sayı:18, s. 388-390) başlıklı bir yazı yazıyor. Bu kitap Necatigil'in "Duman" ve Cahit Külebi'nin "Rüzgâr" şiiriyle temsil edildikleri bir antoloji. Bunun üzerine Schimmel Necatigil'in yazısına içerliyor: Marburg, 25.3.53

"*Sevgili Behçet Bey,*

Geçen yıl bugün İstanbul'daydım, siz beni sol elinizde kırmızı bir mendille karşılamıştınız, Huriye dışarıda bekliyordu ve ben çok heyecanlıydım. Orada geçirdiğim zaman ne kadar güzeldi ve bugün ne olursa olsun, iki ay boyunca benim için yaptıklarınızdan dolayı size ve Huriye'ye tekrar teşekkür etmek üzere bu satırları yazmak istedim...Mektubunuza da gerçekten sevindim, sanıyorum ki temelde aynı düşüncededeyiz- belki benim tepkim biraz fazlaydı, çünkü son haftalarda sağlığım iyi değildi; böyle durumda insan iki kat hassas oluyor. Ve siz çalışmalarına yönelik her türlü eleştiriyi dört gözle bekleyen ve bunu nahoş biçimde kullanabilecek meslektaşlarım olduğunu bilmiyorsunuz (iyi ki bilmiyorsunuz!) –özellikle varlığından bile hoşlanmadıkları bir şiir konusunda. Ama emin olun ki, yeni baskısı yapıldığında (ki bu muhtemelen bir iki yıl içinde olacaktır) 19. yüzyıl daha güçlü temsil edilecek ve umalım ki, tüm dünyanın halk şiirlerini içeren bir antoloji yayınlansın." (s. 117).

Gerçekte Necatigil'in yazısında Schimmel'in içerlemesini gerektirecek çok az nokta var. Bu yazı bir yandan da tenkit yazısı. Şöyle başlıyor: "*Münih'de Carl Hanser kitabevi, 1952 sonlarında "Lyrik des Ostens" (Doğu Şiiri) adında orta boyda 612 sayfalık bir antoloji yayınladı. Eski Mısır'dan başlayıp geniş Hind ülkesini dolaşan; Çine, Japonyaya uzanan yakın Doğu milletlerini de içine alarak Arap, Fars, Türk şairlerinden örnekler veren bu kitap, Alman basınında bugüne kadar çıkmış doğu şiiri antolojilerinin en bol metinli en geniş ölçülü olanıdır.*" (İzzet Geyve, "*Lyrik des Ostens Almanca bir doğu şiiri antolojisi*", *Türk Dili*, Mart 1953, C. II, sayı:18, s. 388). Aslında Necatigil'in yazısı yayın değerlendirme yazıları için bir örnek niteliği taşıyor. Necatigil yazısında antolojiye Schimmel'in katkısını vurguluyor: "*Fars şiiri peşi sıra Türk şiirine giriyoruz. Bizim şiirimizden alınan örneklerin tamamen Dr. Annemarie Schimmel tarafından tercüme edilmiş olması, kitabın bir özelliğini teşkil ediyor. Fars, Arap, Hind, İbrani bölümlerinde de tercümeleri görülen bayan Schimmel Türk şiiri bölümünü tek başına hazırlamakla isabetli bir iş yapmıştır; kanaatindeyiz*" (Geyve, *Lyrik des Ostens*, s. 389). İki noktada Necatigil'in itirazı var: "*Bize ayrılan 24 sayfalık dar bir hacim içinde bayan Schimmel'in serbest hareket edemediği görülüyor. Divan ve tasavvuf şiirine bağlı kalışı, onu 20. yüzyıl şiirimizden çok mahdut örnekler almaya mecbur etmiştir*" (Geyve, aynı yazı, s. 390).

Cumhuriyet dönemi Türk şiiriyle de ilgilendiği hâlde biliyoruz ki Schimmel İslam tasavvufu konusuna yoğunlaşmış ve bu alanda uzmanlaşmıştır. Geleneğe uzak olmayan bir modernist olan Necatigil'in, Schimmel'i doğru anlayamamış olması şöyle yorumlanabilir mi? Necatigil, yazısında *Türk Dili* dergisinin o yıllardaki geleneğe sırt çeviren yayın politikasını fazla hesaba katmış. Necatigil'in bir eleştirisi daha var: "*Divan şiirimizin kalburüstü olmyan simalarından fedakârlık yaparak, arada boşluk bırakmaması gerekirdi: 19. yüzyıl yenilik şiirimizden hiçbir örnek verilmemiş olması bilhassa göze batıyor.*" (Geyve, s. 390). Elbette yazarın ve yazısını yayımlayanın eleştiriye hedef olmayı da göze alması gerekir. Necatigil, Schimmel'in eseriyle ilgili yazısının bulunduğu *Türk Dili Dergisi*'nin o sayısını yazdığı Horst Wilfrid Brands'a soruyor. Brands çok açık bir şekilde bu yazıda Schimmel'in kırılmasına sebep olacak bir yan olmadığını söylüyor: "*Frl. Schimmel'in eleştirinize bu kadar gücümüş olmasına üzüldüm. Şurası bir gerçek ki; Filistin'den Japonya'ya uzanan 4 bin yıllık geçmişe sahip devasa Doğu şiirinin tek bir kitapta toplanması imkânsız. Ama bu eksiklik kitabın geneline ilişkin bir mesele, Frl. Schimmel'in bunu şahsen üstüne alınmasına gerek yoktu. Size duyduğu kızgınlığın çok ciddi olduğunu sanmıyorum, çünkü bir şey yayınladığımızda dostlarımızın eleştirilerini de kaldıramız gerekmez mi*" (s. 203-204).

Behçet Necatigil ile H. Wilfrid Brands'ın yazışmaları; kitapta yer alan üç Türkologla yazışmalarının toplamından daha fazladır. 321 sayfalık *Tercümemi Nasıl Buldunuz?*'un 138-321 sayfaları arası Behçet Necatigil ile Brands'ın yazışmalarından oluşmaktadır. Bu yazışmalarda Necatigil'in Brands'la ilişkisinin öbür Türkologlarla kıyaslandığında daha dostane ve deyim yerindeyse ölümüne dostluk olduğunu göstermektedir. Brands, 1950 yılında başlayan mektuplarına Necatigil'in ölümünün ardından şairin eşi Huriye Necatigil'e de yazarak bu dostluğu 1988 yılına kadar devam ettirmiştir.

Necatigil ile Brands'ın tanışıklıkları önce yazışarak başlamış ve ikili birçok konuda fikir alışverişi yapmışlardır. Brands; Necatigil'e Otto Spies'in çalışmalarından ve Türk edebiyatına bakışından Sabahattin Ali ile Sait Faik'e ilişkin değerlendirmelerinden söz ediyor: "*Spies'in Geisterhaus'unu biliyorum. Sizin de belirttiğiniz gibi Profesör ne yazık ki Türk hikâye sanatıyla fazla ilgilenmiyor. Günümüz yazarlarından yalnız Sabahattin Ali'yi kabul ediyor (Die türkische Prosaliteratur von Heute-1943/44 çalışmasında). Bu kitapta Sait Faik'ten çok az söz ediyor ve pek olumlu değil. Daha çok eski kuşakla, Falih Rıfka Atay'a kadar olan yazarlarla ilgileniyor. Ancak aradan geçen 7 yıl içinde Prof. Spies'in bilmediği pek çok yeni isim ön plana çıktı, özellikle de Orhan Kemal, Oktay Akbal, Umran Nazif, Naim Tiralı ve yakınlarda romanını okuduğum Orhan Hançerlioğlu.*" (s. 155).

Mirza Feth Ali üzerine doktora çalışması yapan Brands 2 Haziran 1951 tarihli mektubunda Necatigil'den Sabahattin Ali'nin ölümü meselesini soruyor: "*Bir sorum var size: Sabahattin Ali'nin 1949'da hapisanede öldüğünü duydum: Doğru mu acaba, biliyor musunuz? Prof. Spies'in bu konuda bilgisi yok.*" (s. 159).

Necatigil 10 Haziran 1951 tarihli mektubunda Brands'ın sorusunu cevaplıyor: "*Sabahattin Ali bir yerden işittiğiniz hilafına 1949'da hapisanede ölmüş değil, gazetelerin uzun zaman yazdığına göre Bulgaristan'a kaçarken Ali Ertekin adında birisi tarafından hudutta öldürülmüştür. Muharrir son zamanlardaki neşriyatıyla solcu olarak tanınmış, çıkardığı bazı mizah gazetelerinde aşırı yazılılarıyla kanunun takibatına uğramıştı.*" (s. 162).

Brands Necatigil'e iki şair Dagmar Nick ve Günter Eich'in kitaplarını gönderiyor ve Necatigil bu şairlerden Türkçeye şiirler çeviriyor ve bunlar *Varlık*, *Yeditepe* ve *Türk Dili* dergisinde yayımlanıyor. Brands'ın 1952 yılında Annemarie Schimmel'in desteğiyle tamamladığı doktora çalışması için Necatigil Türkiye'den kaynaklar gönderiyor. Bu yayınlardan biri *Azerbaycan Yurtbilgisi*. Necatigil dostuna bu yayınların Prof. Caferoğlu vasıtasıyla tedarik edilebileceğini yazıyor ve kendisindeki sayıları ödünç olarak yolluyor. Dostu Brands'ın doktorasını bitirdiğini Necatigil, Schimmel'in Marburg'dan yazdığı 9.8.52 tarihli mektuptan öğreniyor. "*Bay Brands doktorasını bitirdi, imtihanı çok iyi geçti. Ümit ederim ki o da yakında başka ülkelerle gidebilir.*" (s. 98).

Necatigil sürekli Almanya'ya gitmek, Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'ini (*Memed mein Falk/ İnce Memed Anatolischer Reis/ Teneke*, Frankfurt 1961-62) Almancaya çeviren Brands Türkiye'ye gelmek istiyor. Milli Eğitim Bakanlığı Gönül soyadını 1955 yılında bırakan Behçet Necatigil'i 1960'ta ayda 385 mark civarında bir bursla bir seneliğine Almanya'ya göndermeye karar veriyor. Planlar yapan ve bunu dostuna yazan Necatigil 1960 yılında Almanya'ya gidemiyor. Necatigil DAAD bursiyeri olarak 1972 yılında Almanya'ya gidiyor ve orada 3 aylık programının çoğunu Pazarkayaların Stuttgart'taki çatı katında geçiriyor: Sonra Brands'ların Fulda'daki evine geçip Bonn-Köln-Düsseldorf-Stuttgart arası geçen görüşmelerin ardından 23 Eylül'de İstanbul'a dönüyor (s. 299). Brands ise Türkiye'ye ancak 1973 yılında eşiyile birlikte gelip Necatigil ailesinin Kumburgaz'da konduğu oluyor: "Fulda 27 Eylül 1973. *Sevgili Necatigil ailesi, Olağanüstü misafirperverliğinize, Kumburgaz'daki yazlık evinizde geçirdiğimiz günlere teşekkür etmekte geciktim.*" (s. 308). Şairin Almanya'da yazışarak bulduğu ruh ikizi Brands, ölümünün ardından Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nün karısıyla birlikte Almancaya çevirisini üstleniyor (s. 316).

Sonuç olarak Behçet Necatigil Türk ve Alman edebiyatları arasındaki ilişkiler, çeviriler konusunda deyim yerindeyse bir kurum gibi çalışmış ve Almanlara Türk edebiyatını, Türklerle Alman edebiyatının örneklerini tanıtmak için olağanüstü çaba göstermiştir. Necatigil Türk edebiyatının tanıtımı konusunda *Varlık*, *Yeditepe* ve *Türk Dili* dergilerine başvurmuş ve bu dergilerin yönetimleri şaire destek olmuştur. O hep "geniş zamanlar umduğu ama dar vakitler bulunduğu" çevirilerinin, eleştirilerinin bir kısmını bu dergilerde yayımlama fırsatı bulmuştur.

Benim gibi sadık Necatigil okurlarının, karşılaştırmalı edebiyat çalışanların, Türk edebiyatı ile Alman edebiyatı arasındaki ilişkilerin nasıl geliştirildiğini öğrenmek isteyenlerin ve çevirmenlerin başvuracağı elbette benim yazımı aşan çok renkli bir kaynak *Tercümemi Nasıl Buldunuz?* Necatigil'in terekesine özenle sahip çıkarak bu yazışmaların yayımlanmasına vesile olanlara selam olsun.

Bu eser Creative Commons Atf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. (This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).